

але й без неї. Якщо учасники аварії зможуть домовитися, їм не загрожують штрафи і позбавлення водійських прав.

Ми вважаємо, введення євро-протоколу здійснить в умах українських автолюбителів невелику революцію. Фактично це перехід відносин з формату «держава-людина» у приватні відносини між автомобілістами. Що саме по собі вже досить серйозна «реформа ментальності». З'явилася інформація, що вже в 2016 році українці стали частіше оформляти ДТП за допомогою євро-протоколу. «Якщо в перший рік існування їм в країні скористався кожен сотий, то сьогодні – кожен восьмий».

Ми пропонуємо до перегляду такі переваги для водіїв, у разі використання Євро-протоколу. Водії мають право залишити місце ДТП, звільняються від обов'язку інформувати Державтоінспекцію МВС України про настання ДТП, звільняються від адміністративної відповідальності, передбаченої за спричинення ДТП.

Лукашук І. В., курсант 1-го курсу Прикарпатського факультету (м. Івано-Франківськ) Національної академії внутрішніх справ

Науковий керівник: викладач кафедри тактико-спеціальної, фізичної та вогневої підготовки Прикарпатського факультету (м. Івано-Франківськ) Національної академії внутрішніх справ, кандидат педагогічних наук *Кушнірук М. В.*

МОРАЛЬНО-ВОЛЬОВІ ЯКОСТІ ПРАВООХОРОНЦІВ ТА ЇХ ВПЛИВ НА ПОВЕДІНКУ В ЕКСТРЕМАЛЬНИХ УМОВАХ

На сучасному етапі становлення та оновлення правоохоронної системи України важливого значення набуває відбір нового особового складу Національної поліції. Служба в правоохоронних органах є досить відповідальною справою в суспільстві. Люди очікують від поліцейських не лише контролю

за дотриманням правопорядку, а й чесності, справедливості, надійності, відповідального ставлення до виконання професійних обов'язків.

Тому до найважливіших морально-вольових якостей поліцейського слід віднести: високий рівень правосвідомості; чесність; принциповість; обов'язковість; сумлінність; старанність; дисциплінованість; громадянську мужність; об'єктивність; справедливість; гуманність; пильність; неупередженість; витримка; коректність; самостійність; сміливість у прийнятті рішень; незалежність у судженнях і ін.

Варто зазначити, що поліцейський повинен бути взірцем правової культури і відповідально ставитися до служіння суспільству шляхом забезпечення охорони прав та свобод людини, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки і порядку. Таким чином, однією з професійно важливих та провідних психологічних характеристик поліцейського є відповідальність. Поняття «відповідальність» як психологічну категорію розробив англійський філософ А. Бен, який розглядав її у розумінні обвинувачення, засудження та покарання. Інший англійський філософ – Д. Міль детермінував її як «підзвітність» певній соціальній ролі, вираження свободи і необхідності.

Діяльність працівників поліції характеризується виникненням екстремальних ситуацій, які мають значний вплив на психіку людей та їх діяльність. Останнім часом спостерігається тенденція підвищення екстремальності діяльності поліції, що пов'язано із затриманням злочинців і лихих водіїв, звільненням заручників, застосуванням зброї, забезпеченням правопорядку в період масових заходів, виконання службових завдань.

Екстремальними найчастіше називають ситуації, що загрожують здоров'ю і самому життю людини. Більш точно екстремальні ситуації можна визначати як несприятливий, складний стан умов людської життєдіяльності, що набув для окремої особи або групи осіб особливої значимості; це об'єктивно складні умови діяльності, що сприймаються й оцінюються як напружені чи небезпечні. Це – зовнішня, об'єктивна сторона проблеми. Суб'єктивно екстремальні ситуації набувають форми екстремальності – особливого стану людської психіки (екстремум-стану), спричиненого незвичними

чи екстраординарними умовами, що породжують підвищену тривожність та особливу емоційну напруженість.

На ефективність діяльності правоохоронця в екстремальних умовах службової діяльності впливають наступні чинники:

1) інтенсивність і особливості дії подразника;

2) психологічна надійність – інтегральна індивідуальна характеристика, що передбачає наявність сукупності певних психофізіологічних, індивідуально-типологічних та характерологічних властивостей особистості;

3) психологічна підготовленість – спеціальна тренованість до дій у екстремальних умовах, під впливом якої поріг корисності напруження підвищується. Вона залежить від знання співробітником типових форм прояву екстремальних ситуацій та особливостей перебігу емоційних станів, що при цьому виникають; володіння методами і засобами їх подолання та ступеню сформованості професійної пильності – особливої властивості, що виявляється у виправданій настороженості та підвищеній увазі до ризикованих і небезпечних ситуацій. Ця властивість допомагає вчасно виявити ознаки загрози, правильно оцінити ситуацію, що склалася (факти, обставини, дії);

4) функціонально-психологічний стан організму – поріг корисної напруженості зменшується під впливом перенесених соматичних захворювань та психічних травм, в тому числі внаслідок невдач по службі, втоми, участі в конфліктних ситуаціях із вираженням психофізіологічним реагуванням тощо.

Велика кількість небезпечних ситуацій, а іноді й таких, що загрожують життю, вимагає від працівників поліції вміння володіти собою, швидко оцінювати складні ситуації та приймати найбільш адекватні рішення, що сприятиме більш ефективному виконанню поставлених завдань і зменшенню надзвичайних подій і зривів професійної діяльності серед особового складу підрозділів поліції.

Дослідження, що проводяться вченими-психологами, дають можливість виділити одну з істотних психологічних якостей – стійкість особистості працівника поліції до впливу екстремальних ситуацій в процесі службової діяльності.

За умови недостатнього рівня вольової регуляції поведінки при виконанні професійних дій високого ступеню відповідальності, що потребують пошуку нестандартних

варіантів виходу з напруженої ситуації, спостерігаються такі явища: зниження координованості і точності рухів, уповільнення реакції, розгубленість, порушення логіки міркувань, зниження критичності мислення, розлади сприймання і уваги, аж до втрати орієнтації в часі та просторі («тунельне бачення»).

За даними проведеного опитування, в екстремальних ситуаціях приблизно 40 % працівників правоохоронних органів виходили з власних моральних принципів, 32 % – керувалися вимогами закону, 8 % визначали свою поведінку як таку, що детермінувалася самозбереженням. На недостатню психологічну підготовленість до дій у складних умовах вказали 20 % опитуваних, поведінка яких зовні виглядала впорядкованою.

Розвиток екстремальних ситуацій та їх наслідки значною мірою ускладнюються наступними чинниками: несподіваність виникнення небезпеки, невизначеність ситуації та можливих наслідків, відсутність дієвої підтримки (допомоги) з боку оточуючих громадян та гарантій соціального (у тому числі правового) захисту та ін. Особливо несприятливими в цьому плані є так звані «нештатні», тобто не передбачені нормативно, екстремальні ситуації. Саме тут надзвичайно важливо зберегти спокій і холонокровність, швидко оцінити обстановку, не піддатися прагненню діяти за вже існуючими стереотипами. Прийняття рішення діяти неординарно може виявитися єдиним правильним виходом із ситуації, що склалась, і ним потрібно правильно скористатись. Стереотип діяти так, а не інакше, звичка застосовувати лише певні прийоми нападу та захисту завжди має психологічну межу неповторюваності (це стосується використання зброї, прийомів самооборони, допоміжних засобів та ін.), але екстремальна ситуація ніколи не повторюється в одному й тому ж вигляді, що потрібно враховувати, бути до цього готовим.

Отже, вдосконалення і саморозвиток основних морально-вольових якостей поліцейського є важливим етапом в діяльності працівника органів внутрішніх справ. Оскільки ця професія небезпечна і супроводжується екстремальними ситуаціями розвиток цих якостей є першоосновою діяльності.